

vaarding zoowel van de meer abstracte als van de meer vakkundige problemen van onzen tijd! Moge één klein voorbeeld hier volstaan: niet lang geleden werd hier met volkomen toestemming van den kunstenaar zelf een Stilleven op eene belangrijke tentoonstelling geëxposeerd, waarvan de verf reeds geheel gebarsten was.... ziet, in de middel-eeuwen waren dergelijke vrijheden ongepermitteerd en ook ondenkbaar.

Van de overige Holbein portretten dienen hier vermeld te worden de stille en sterke en ruim geziene kop van Bonifacius Amerbach en de beide portretten van Erasmus, waarvan het kleinere medaillon „Bildnis des Erasmus im höheren Alter”, zooveel belangrijker en expressiever is dan het koel-voornamen portret en profil. Dit minutieus geschilderde kopje met den sensitieven mond — welk een model dan ook! — mag wel een wonder van geestelijke en technische geconcentreerdheid heeten: men kan het bijna bedekken met een Hollandschen gulden, doch geen streepje of puntje is peuterig. In vergelijking hiermede mag men de twee evenzoo kleine medaillons noemen van Cranach: een portret van Luther en een van Catharina van Bora. Subjectiever is dit werk, ik zou gaarne zeggen: muzikaler. De vormen zijn tot een grooteren eenvoud opgelost, tot de „grootere lijnen” van de moderne kunst. Even realistisch zijn deze portretten, doch het is een meer onmiddellijk-psychisch realisme, zich onafhankelijker voelend van de stoffelijke werkelijkheid. Daardoor doet Cranach „moderner” aan, evenals de somber geëxalteerde Grünewald zooveel moderner aandoet dan Dürer.

Tenslotte moeten wij op het reeds meermalen vermelde werk van Holbein terugkomen: „der Leichnam Christi im Grabe”. Dit werk was mij een groote teleurstelling. Vooral de kleur werkt zeer in het nadeel, in 't bijzonder de alle bevrijding missende en onaangename gelig-groene kleur van den achtergrond. Hoe anders was dit het geval bij de uitvoerig besproken portret-groep van daareven, waar tegen een zwart fond een weldadige harmonie van donkergroen, lichter bruin en de eventjes variërende vleeschtinten van moeder en zoon en dochttertje zoo rustig en bevredigend uitkwam. Maar ook de veel te opvallende technische vaardigheid werkt hier storend; men denkt, onwillekeurig: hoe knap! En dit, toch altijd bedenkelijk compliment, wordt ten eenenmale fataal waar het een werk met religieuze aspiraties geldt. Ik zal niet ontkennen, dat de schildering van dit lichaam van een stijlvolle voornaamheid is — echter, het is geen Christus! Zóó schildert men geen Christus, met deze verbluffend gladde handigheid: zoo schildert men een bankier, een luitenant, en ja, desnoods een Apollo.... maar geen Christus. Uit den kop alleen spreekt een dieper sentiment. Dit bleeke, strakke gelaat ademt een sfeer van stille majesteit, van een grooten strijd, die ten einde gestreden werd. Hoe nobel gespannen zijn deze lijnen, met welk een trillende